

POSTANOWIENIE

Dnia 22 marca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Myszka (przewodniczący)

SSN Monika Koba

SSA Agata Zając (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi D.S. o wznowienie postępowania
zakończanego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 29 października 2014 r., sygn. akt I ACa .../14
w sprawie z powództwa D.S.
przeciwko A. W.
o ochronę dóbr osobistych i zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 22 marca 2017 r.,
zażalenia powódki
na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 27 grudnia 2016 r., sygn. akt I ACa ../16,

I. oddala zażalenie;

**II. przyznaje r. pr. A. L. od Skarbu Państwa - Sądu
Apelacyjnego w [...] kwotę 2070 (dwa tysiące siedemdziesiąt) zł
powiększoną o należny podatek VAT tytułem kosztów
nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącej
w postępowaniu zażaleniowym.**

UZASADNIENIE

W dniu 30 czerwca 2016 r. powódka D. S. złożyła skargę o wznowienie postępowania, zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 29 października 2014 r., wskazując jako podstawę wznowienia art. 401 pkt 2 k.p.c. i zarzucając nieważność postępowania wynikającą z pozbawienia powódki możliwości działania wskutek naruszenia przepisów przez:

- bezpodstawne oddalenie wniosków dowodowych złożonych w postępowaniu apelacyjnym oraz niezapoznanie się ze stanowiskiem powódki przedstawionym w piśmie z 28 października 2014 r., skutkiem czego Sąd Apelacyjny nie rozpoznał istoty sprawy,
- bezpodstawne oddalenie wniosku o odroczenie rozprawy w dniu 29 października 2014 r.
- odmowę ustanowienia pełnomocnika z urzędu mimo istniejących ku temu podstaw.

Na tych podstawach skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Powódka wniosła też o przywrócenie terminu do złożenia skargi.

Postanowieniem z dnia 27 grudnia 2016 r. Sąd Apelacyjny w [...] odrzucił wniosek D.S. o przywrócenie terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania i odrzucił skargę.

Sąd Apelacyjny ustalił, że w toku postępowania zakończonego zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w [...] postanowieniem z dnia 12 października 2011 r. ustanowił dla powódki D.S. pełnomocnika z urzędu.

W dniu 23 lipca 2012 r. powódka powiadomiła Sąd Okręgowy, że wypowiada pełnomocnictwo wyznaczonemu adwokatowi, zaś 4 czerwca 2013 r. złożyła ponownie wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu.

W dniu 27 sierpnia 2013 r. zapadł wyrok oddalający powództwo, zaś postanowieniem z dnia 10 września 2013 r. Sąd Okręgowy oddalił wniosek powódki

o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Zażalenie powódki zostało oddalone postanowieniem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 10 grudnia 2013 r.

W dniu 3 lutego 2014 r. powódka wniosła apelację od wyroku Sądu Okręgowego podnosząc zarzuty dotyczące naruszenia przez sąd I instancji reguł postępowania przez zaniechanie przeprowadzenia dowodu z przesłuchania powódki w charakterze strony postępowania i pozbawienia powódki możliwości zadawania pytań pozwanemu w czasie jego przesłuchania, a nadto przez pominięcie dowodu z zeznań świadków. Zawarty w apelacji wniosek powódki o ustanowienie pełnomocnika urzędu został odrzucony postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 20 lutego 2014 r.

W dniu 29 października 2014 r. Sąd Apelacyjny oddalił wnioski dowodowe powódki oraz wydał wyrok oddalający apelację powódki.

Postanowieniem z dnia 27 marca 2015 r. Sąd Apelacyjny odmówił sporządzenia uzasadnienia wyroku z dnia 29 października 2014 r. i doręczenia jego odpisu powódce.

Postanowieniem z dnia 17 czerwca 2015 r. ustanowiono dla powódki pełnomocnika z urzędu w postępowaniu zażaleniowym, który wniósł w imieniu powódki zażalenie na postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 27 marca 2015 r.

Pismem z dnia 15 września 2015 r. powódka cofnęła wniesione przez pełnomocnika zażalenie, zaś Sąd Najwyższy postanowieniem z 28 września 2015 r. umorzył postępowanie zażaleniowe.

W dniu 28 sierpnia 2015 r. powódka złożyła skargę o wznowienie postępowania wraz z wnioskiem o przyznanie pełnomocnika z urzędu.

Postanowieniem z dnia 27 listopada 2015 r. Sąd Apelacyjny w [...] ustanowił dla powódki pełnomocnika w osobie adwokata, który uzupełnił braki formalne skargi o wznowienie postępowania, podnosząc zarzut pozbawienia powódki możliwości działania na skutek naruszenia przepisów prawa, polegającego na pozbawieniu powódki możliwości złożenia skargi kasacyjnej.

Postanowieniem z dnia 5 kwietnia 2016 r. Sąd Apelacyjny w [...] odrzucił skargę powódki.

W dniu 30 czerwca 2016 r. powódka złożyła ponownie skargę o wznowienie postępowania, wskazując, że poprzednia skarga została sporządzona przez osobę, której powódka skutecznie cofnęła pełnomocnictwo.

W dniu 7 września 2016 r. powódka złożyła wniosek o przyznanie pełnomocnika celem wniesienia skargi o wznowienie postępowania.

Postanowieniem z dnia 4 października 2016 r. Sąd Apelacyjny w [...] ustanowił dla powódki pełnomocnika, który w dniu 9 listopada 2016 r. uzupełnił braki skargi o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 29 października 2014 r. przez wskazanie podstawy wznowienia a także złożył wniosek o przywrócenie terminu do złożenia skargi.

Sąd Apelacyjny wskazał, że powódka uczestniczyła w rozprawie apelacyjnej w dniu 29 października 2013 r. i znała treść wydanego w tym dniu wyroku, zatem trzymiesięczny termin do wniesienia skargi o wznowienie postępowania opartej na pozbawieniu powódki możliwości działania zaczął biec tego dnia i upłynął w dniu 29 stycznia 2015 r.

Sąd Apelacyjny uznał, że twierdzenie powódki o złym stanie zdrowia, o czym świadczyć mają załączone dokumenty lekarskie, nie uzasadnia przywrócenia terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania, gdyż od 17 czerwca 2015 r. powódka miała zapewnioną pomoc prawną, zaś uchybienie rocznemu terminowi z art. 169 k.p.c. nie zostało spowodowane okolicznościami wyjątkowymi.

Sąd Apelacyjny uznał też, że skarga nie została oparta na ustawowej podstawie wznowienia wskazując, że brak pomocy prawnej na etapie postępowania przed sądem I instancji łączył się z samodzielną decyzją powódki o wypowiedzeniu w dniu 23 lipca 2012 r. pełnomocnictwa dotychczasowemu pełnomocnikowi, zaś kolejne wnioski powódki o przyznanie pełnomocnika z urzędu były oddalane. Powódka podejmowała samodzielnie czynności procesowe w sprawie i uczestniczyła w rozprawie apelacyjnej, na której zapadło zaskarżone orzeczenie, została też pouczona o przysługujących jej środkach prawnych. Zdaniem Sądu Apelacyjnego treść apelacji powódki dowodzi umiejętności koncentrowania zarzutów na kwestiach w jej ocenie mających doniosłe znaczenie, zaś pozbawienie

strony możliwości działania nie obejmuje nieskutecznego prawnie - bez względu na przyczynę - prowadzenia sprawy przez samą stronę. Zarzuty powódki dotyczące zakresu postępowania dowodowego przed sądem pierwszej instancji były poddane ocenie przez Sąd Apelacyjny i okoliczności te nie mogą stanowić podstawy skargi o wznowienie postępowania, nie ma też podstaw do uznania, że oddalenie przez Sąd Apelacyjny wniosku powódki o odroczenie rozprawy i pominięcie wniosków dowodowych zgłoszonych w postępowaniu apelacyjnym skutkowało pozbawieniem powódki możliwości działania, gdyż swoje stanowisko powódka przedstawiła w pismach procesowych znajdujących się w aktach sprawy.

Zażalenie na postanowienie Sądu Apelacyjnego w zakresie odrzucenia skargi o wznowienie postępowania wniosła powódka, zarzucając:

- naruszenie art. 410 § 1 k.p.c. poprzez jego błędne zastosowanie, gdyż ocena podstaw skargi na etapie wstępnym powinna się ograniczać do ustalenia, czy powódka wskazała podstawę wznowienia, która odpowiada jednej z podanych w kodeksie postępowania cywilnego przyczyn uzasadniających żądanie wznowienia, nie zaś czy podstawa ta rzeczywiście istnieje;

- naruszenie art. 410 § 1 k.p.c. poprzez jego błędne zastosowanie wynikające z błędnego uznania, że powódka miała od 17 czerwca 2015 r. zapewnioną pomoc prawną, podczas gdy pełnomocnik został ustanowiony dla powódki w odrębnym postępowaniu zażaleniowym, nie zaś w sprawie o wznowienie postępowania;

- naruszenie art. 410 § 1 k.p.c. w zw. z art. 401 k.p.c. poprzez ich błędne zastosowanie wynikające z uznania, że brak pomocy prawnej na etapie postępowania przed sądem I instancji łączył się z samodzielną decyzją powódki o wypowiedzeniu pełnomocnictwa, podczas gdy było to spowodowane nienależytym reprezentowaniem powódki przez pełnomocnika w postępowaniu;

- naruszenie art. 410 § 1 k.p.c. w zw. z art. 410 § 2 k.p.c. poprzez jego błędne zastosowanie przez odrzucenie skargi jako nieopartej na ustawowej podstawie wznowienia, podczas gdy Sąd Apelacyjny miał obowiązek najpierw wezwać powódkę do uprawdopodobnienia wskazanych w skardze okoliczności, czego zaniechał.

Skarżąca złożyła też wniosek na podstawie art. 380 k.p.c. w zw. z art. 398² § 3 k.p.c. o dokonanie kontroli postanowienia o odrzuceniu wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania, zarzucając naruszenie art. 169 § 4 k.p.c. w zw. z art. 410 § 2 k.p.c. przez błędne uznanie, że w niniejszej sprawie nie zachodzi wyjątkowy wypadek w rozumieniu art. 169 § 4 k.p.c. i wskazując na stan zdrowia powódki w okresie kilku ostatnich lat oraz pozbawienie możliwości pomocy profesjonalnego pełnomocnika.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

W toku badania dopuszczalności skargi o wznowienie postępowania sąd jest zobowiązany ocenić przede wszystkim czy istnieje ustawowa podstawa wznowienia i dopiero pozytywne rozstrzygnięcie tej kwestii pozwala na rozważenie, czy został zachowany termin określony w art. 408 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2015 r. II CZ 26/15, LEX nr 1712811).

Bezzasadne są zarzuty skarżącej odnoszące się do zakresu kontroli wstępnej skargi o wznowienie postępowania, gdyż w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwał się pogląd, zgodnie z którym w sytuacji, gdy z samego uzasadnienia skargi o wznowienie postępowania w sposób niewątpliwy wynika, że wskazane w niej podstawy wznowienia w rzeczywistości nie występują, skarga podlega odrzuceniu (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2016 r. III CZ 44/16, Lex nr 2191463, z dnia 20 marca 2015 r. II CZ 93/14, z dnia 18 lutego 2015 r. I CZ 3/15, z dnia 5 lutego 2015 r. I CZ 106/14, niepubl.). Samo sformułowanie podstawy skargi w sposób odpowiadający treści art. 401 k.p.c. nie oznacza, że skarga opiera się na ustawowej podstawie wznowienia, istotne znaczenie ma bowiem ocena, czy okoliczności wskazane przez skarżącego wypełniają hipotezę przytoczonej normy prawnej.

Wobec wskazanej przez skarżącą podstawy wznowienia istotne jest zatem, czy przytoczone w treści skargi okoliczności dotyczące przebiegu postępowania w sprawie niniejszej uzasadniają stwierdzenie, że powódka została pozbawiona możliwości obrony swoich praw, a więc czy w toku postępowania doszło do naruszenia przepisów procesowych, czy uchybienie to wpłynęło na możliwość

działania strony oraz czy, pomimo zaistnienia tych okoliczności, strona mogła bronić swoich praw w procesie.

Skarżąca skutek w postaci pozbawienia jej możliwości obrony wiąże z trzema okolicznościami wskazanymi w uzasadnieniu skargi.

Oddalenie przez Sąd Apelacyjny wniosków dowodowych powódki złożonych w postępowaniu apelacyjnym, nawet jeśli - jak wskazuje skarżąca - było bezpodstawne, nie uzasadnia zarzutu pozbawienia strony możliwości obrony jej praw, gdyż powódka miała możliwość złożenia rozpoznanego przez Sąd wniosku, nie została zatem pozbawiona przysługujących jej uprawnień procesowych. Odmowa przeprowadzenia dowodów, nawet jeśli strona uważa te dowody za istotne dla rozstrzygnięcia, może być kwalifikowane jedynie jako uchybienie procesowe, mające wpływ na wynik sprawy, nie stanowi jednak okoliczności uzasadniającej wznowienie postępowania na podstawie art. 401 pkt 2 k.p.c.

Nie ma też podstaw do uznania, że skutkiem oddalenia wniosku powódki o odroczenie rozprawy w dniu 29 października 2014 r. było pozbawienie powódki możliwości działania - powódka była bowiem obecna na rozprawie apelacyjnej i zajęła stanowisko w sprawie, wykorzystując przysługujące jej uprawnienia procesowe.

Nie usprawiedliwia także zarzutu pozbawienia strony możności działania odmowa ustanowienia pełnomocnika z urzędu, gdyż decyzja co do potrzeby ustanowienia pełnomocnika stanowi dyskrecyjne uprawnienie sądu. O pozbawieniu strony możności obrony swych praw z tego powodu można by mówić tylko wtedy, gdyby strona nie była w stanie wykorzystać prawnych możliwości prowadzenia sprawy skomplikowanej pod względem faktycznym lub prawnym (m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2016 r. III CZ 51/16, niepubl., z dnia 24 lutego 2016 r. I CZ 132/15, niepubl.).

Zarówno skarga, jak i zażalenie nie wskazują więc okoliczności, które można uznać za wypełniające wskazaną przesłankę wznowienia postępowania.

Zasadność wznowienia postępowania na podstawie art. 401 pkt 2 k.p.c. podlega bowiem ocenie przez pryzmat przesłanek nieważności postępowania

określonych w art. 379 pkt 5 k.p.c. i wymaga stwierdzenia, że strona została całkowicie pozbawiona możliwości obrony jej praw przez sądem.

Z poczynionych przez Sąd Apelacyjny ustaleń wynika zaś, że powódka przez cały czas postępowania w sprawie niniejszej brała aktywny udział w czynnościach procesowych i korzystała z przysługujących jej uprawnień, krytycznie oceniając działania podejmowane przez reprezentujących ją z urzędu profesjonalnych pełnomocników i dokonując samodzielnie czynności, takich jak cofnięcie zażalenia wniesionego przez pełnomocnika.

Nie zasługuje także na uwzględnienie podniesiony w zażaleniu zarzut naruszenia art. 410 § 2 k.p.c. Wprawdzie z brzmienia tego przepisu wynika, że ocena przez sąd dopuszczalności wznowienia oraz zachowania terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania może być poprzedzona wezwaniem skarżącego do uprawdopodobnienia potwierdzających to okoliczności, jednak nie ma powodu do dokonania takiego wezwania w sytuacji, gdy nie oparcie skargi na ustawowej przesłance wznowienia nie budzi żadnych wątpliwości, a zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwala na stwierdzenie braku podstaw do wznowienia postępowania (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2014 r. IV CZ 72/14, nie publ., z dnia 23 lipca 2014 r. V CZ 46/14, nie publ.).

Taka sytuacja miała miejsce w sprawie niniejszej, gdyż z samego uzasadnienia wniesionej przez powódkę skargi o wznowienie postępowania w sposób niebudzący wątpliwości wynika, że powołana w niej podstawa w rzeczywistości nie wystąpiła.

Prawidłowe uznanie przez Sąd Apelacyjny, że skarga nie została oparta na ustawowej podstawie wznowienia czyniło bezprzedmiotowym rozważanie kwestii zachowania terminu do wniesienia skargi. W toku badania dopuszczalności skargi o wznowienie postępowania sąd jest bowiem zobowiązany ocenić w pierwszej kolejności istnienie ustawowej podstawy wznowienia, a dopiero pozytywne rozstrzygnięcie tej przesłanki uzasadnia rozważenie, czy został zachowany termin do wniesienia skargi.

Tym samym w świetle powyższych rozważań bezprzedmiotowa jest ocena prawidłowości rozstrzygnięcia przez Sąd Apelacyjny wniosku o przywrócenie

terminu do wniesienia skargi, pomimo prawidłowo sformułowanego w tym zakresie wniosku w treści zażalenia.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

kc

jw